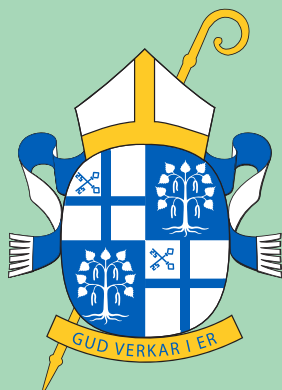

Codex ethicus

Luleå stift

Riktlinjer för tolkning av diakonens och prästens vagningslöften. Utfärdad av biskop Åsa Nyström den 25 april 2019, reviderad 28 oktober 2025.

Codex ethicus

Riktlinjer för tolkning av diakonens
och prästens vigningslöften i Luleå stift.

Utfärdad av biskop Åsa Nyström
den 25 april 2019, *reviderad 28 oktober 2025.*

Utgiven av Luleå stift
www.svenskakyrkan.se/luleastift

Inledning

I en biskops uppdrag ingår att utifrån kyrkans vagningslöften ge vägledning och utöva tillsyn. Ett sätt att ge sådan vägledning och förtydliga de förväntningar som finns på präster och diakoner är att formulera en *Codex ethicus*, det vill säga ett dokument som visar på etiska förhållningssätt och ger konkreta råd i ett antal frågor, där präster och diakoner ställs inför etiska utmaningar.

År 2019 utfärdade jag, efter samråd med prostmötet, en *Codex ethicus* för vagningstjänsten i Luleå stift. Den var en revidering och uppdatering av den *Codex ethicus* som biskop Hans Stiglund utfärdat 2006. Nya frågor hade dykt upp i kyrka och samhälle, som gjorde att det var dags för en revidering och uppdatering. I arbetet inhämtades information från andra stift och utkast till ny text diskuterades i prostmötet, vid kyrkoherdesamling och med grupper av diakoner och präster.

Pingsten 2024 togs nya ordningar för präst- och diakonvagningar i bruk i Svenska kyrkan, med nya formuleringar i bland annat vagningslöftena. Därför behöver också *Codex ethicus* uppdateras med de nya löftesformuleringarna. I samband med det har en lätt översyn gjorts av texten, för att göra den ännu tydligare. Det är min förhoppning att denna uppdaterade *Codex ethicus* ska fungera väl till stöd för präster och diakoner i ett antal år framöver.

Om *Codex ethicus* ska kunna fylla denna funktion räcker det inte med en uppdaterad text. Innehållet måste också vara känt av dem som berörs. *Codex ethicus* behöver diskuteras och aktualiseras under utbildningstiden, inför diakon- och prästvigning, vid nyanställning, vid utvecklingssamtal, vid samtal i kontrakten och med enskilda samt vid konflikt-situationer. Det är min önskan att alla i vigningstjänsten hjälps åt med att hålla innehållet levande. Här har prostar och kyrkoherdar ett särskilt ansvar.

Codex ethicus talar om präster och diakoner, men de förväntningar som uttrycks här gäller självklart även mig som biskop. Också biskopen ställs inför många av de dilemman som *Codex ethicus* vill ge vägledning i och även biskopen förväntas leva enligt dessa råd.

Kontraktsprostarna har en viktig funktion i biskopens tillsyns- och främjandeuppdrag. Luleå stifts prostmöte har samtyckt till att låta denna reviderade text vara vägledande för vigningstjänsten i Luleå stift. Därmed utfärdar jag den som Luleå stifts nu gällande *Codex ethicus*.

Paulus skriver till församlingen i Filippi: ”Ty det är Gud som verkar i er så att ni både i vilja och gärning förverkligar hans syfte.” (Fil 2:13) Att både i vilja och gärning förverkliga Guds syfte, det önskar jag att vi alla ska få göra, med Guds kraft och hjälp.

Be för mig så som jag ber för er.

Luleå den 28 oktober 2025

Åsa Nyström
biskop

Syftet med Codex ethicus

I vigningslöftena lovar den som vigs till diakon, präst och biskop att ”sträva efter att leva så bland människor att tro, lära och liv blir ett; som vittnen om Guds kärlek och om försoningens hemlighet”. *Codex ethicus* vill förtydliga livet i vigningstjänsten till stöd och hjälp i de utmaningar som präster och diakoner ställs inför. Den är inte en juridiskt bindande föreskrift utan syftar till att, med utgångspunkt i vigningslöftena, uttrycka en yrkesetik och ge vägledning, både för sådant som regleras i kyrkoordning, avtal eller annan lagstiftning och för sådant som inte gör det.

Codex ethicus är en tolkning av vigningslöftena och är därmed tänkt att tjäna som vägledning för präster och diakoner i förhållande till allmänhet och församlingsbor, kollegor och andra medarbetare. Den ska stödja prästers och diakoners professionella hållning, stärka lojalitet och ansvarskänsla inom vigningstjänsten, värna förtroendet från kyrkotillhöriga och allmänhet samt kunna vara till hjälp i stiftets tillsynsuppdrag.

Ytterst är varje präst och diakon beroende av Guds nåd. Isolerad från ett andligt liv i den kristna kyrkans gemenskap riskerar en *Codex ethicus* att bli uttryck för moralism och död bokstav.

Innehåll

Codex ethicus	3
Inledning	4
Syftet med Codex ethicus	7
Innehåll.....	9
Vigningslöftena	10
Tala och tåga	14
I församlingens tjänst.....	23
I stiftets gemenskap	28
Arbetsliv och privatliv	32
Ekonomiska frågor	35
Avslutning	37

Vigningslöftena

Diakonens och prästens kallelse vilar ytterst i det uppdrag Gud själv har överlämnat i dopet och på det förtroende som stiftet och biskopen har visat genom vinningen. Denna kallelse bejakas som ett åtagande i de löften som diakonen och prästen själv har avgett. De här löftena handlar om troheten till Kristus i det specifika uppdrag som de går in i, men också om att leva ett liv som skapar förtroende för såväl de enskilda personerna som den församling och det stift de ska tjänstgöra i samt för hela kyrkan.

Uppdraget

I vigningsgudstjänsten beskrivs prästens respektive diakonens uppdrag så här:

Kyrkan är Guds folk, Kristi kropp, ett tempel av levande stenar, där Kristus är hörnstenen. Genom dopet är vi kallade att föra ut evangelium i hela världen. I det har präster och diakoner ett särskilt uppdrag.

En präst skall predika Guds ord och förvalta sakramenten, undervisa, utöva själavård och ta emot bikt, leda församlingens liv i bön och gudstjänst, och så vara en herde för Guds hjord.

I allt ska prästen leva som Kristi tjänare, öppen för församlingens behov och vänd till Gud och hela skapelsen. Med trohet och klokhet skall prästen ge människor vad de behöver för att växa och mogna i tron, så att Guds kärlek blir synlig i världen.

En diakon skall uppsöka, möta och stödja den som är i kroppslig och själslig nöd, utöva själavård, undervisa, vara en förebedjare och leda människor att gestalta evangeliet i församling och samhälle.

I allt ska diakonen leva som Kristi tjänare, och vara ett tecken på Guds barmhärtighet. Diakonen skall stå på de förtrycktas sida, försvara människors rätt, frigöra människans kraft för omsorgen om sin nästa, så att Guds kärlek blir synlig i världen.

Åt er skall nu anförtros uppdraget att vara präst/er och uppdraget att vara diakon/er. Möt era medmänniskor med varsamhet och aktning. Sök Guds viljas väg tillsammans med dem och sträva efter att låta tro, lära och liv bli ett.

Löftena

I vigningen lovar präster respektive diakoner:

(Präster och diakoner) att i Guds den treeniges namn åta sig uppdraget att vara präst respektive diakon och utöva det så, att Gud blir ärad, kyrkan uppbyggd och Guds vilja förverkligad i världen.

(Präster) att stå fasta i kyrkans tro, rent och klart förkunna Guds ord, så som det är oss givet i den heliga Skrift och så som det är omvittnat i vår kyrkas bekännelse, och rätt förvalta sakramenten.

(Präster) att följa vår kyrkas ordning, iaktta den tystnadsplikt som åvilar en präst och förverkliga sin kallelse med Kristus som förebild.

(Diakoner) att stå fasta i kyrkans tro, uppsöka och gripa in där deras tjänst behövs och stå på de förtrycktas sida.

(Diakoner) att följa vår kyrkas ordning, iaktta den tystnadsplikt som åvilar en diakon och förverkliga sin kallelse med Kristus som förebild.

(Präster och diakoner) att sträva efter att leva så bland människor, att tro, lära och liv blir ett, som vittnen om Guds kärlek och om försoningens hemlighet.

En livslång kallelse

Vigningslöftena är svar på en kallelse och förpliktigar till en livshållning. De gäller även för den diakon och präst som inte är i aktiv tjänst i Svenska kyrkan utan har en annan arbetsgivare, den som är pensionär och den som av andra skäl inte arbetar. Löftena gäller både under arbetstid och på fritiden. När anställningen upphör kvarstår präster och diakoner i vigningstjänsten, eftersom den till skillnad från anställningen är livslång. Emeriti är en del av vigningstjänsten i ett stift.

Ansvar och förväntan

Att gå in i vigningstjänsten är att ta på sig ett särskilt ansvar. Som kyrkans företrädare lever diakoner och präster som förebilder för andra. Allmänhetens förtroende är av stor vikt för att tjänsten ska kunna fullgöras. En enda medarbetares övertramp kan färga många människors bild av kyrkan för lång tid framöver. Om en präst eller diakon iakttar olika förhållningssätt i tjänsten respektive privatlivet kan det skada förtroendet för personen, vigningstjänsten och – ytterst sett – tron på Kristus.

Den som står i vigningstjänsten ska visa respekt för sina medmänniskor och hela skapelsen. Han eller hon ska i sitt bemötande inte kränka eller diskriminera en person på grund av ålder, kön, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck, tro, politisk uppfattning, nationalitet, samhällsställning, funktionsnedsättning, fysiskt eller psykiskt hälsotillstånd.

Att följa kyrkans ordning

Av kyrkans medarbetare förväntas trohet mot uppdraget och en solidaritet med Svenska kyrkan, dess lära och regelverk. En präst eller diakon strävar efter att tala väl om sin kyrka. I en episkopal kyrka som Svenska kyrkan förutsätts

också en lojalitet mot stiftets biskop. Det gäller särskilt diakoner och präster, som i vigningen inför biskopen lovat att följa kyrkans ordning. De förfogar inte ensidigt över sin vigningstjänst. De står i första hand i kyrkans, stiftets och församlingens tjänst och medverkar till att den grundläggande uppgiften blir utförd. Diakoner och präster ska aktivt ta del i samtalet kring kyrkans uppdrag och framtid, och har både rätten och ansvaret att utmana och ifrågasätta. Det står inte i motsats till att de ska följa fattade beslut och överenskommelser.

Under tillsyn

Präster och diakoner, oavsett om de är anställda i Svenska kyrkan eller inte, står under biskopens och domkapitlets tillsyn. Det innebär att domkapitlet, där biskopen är ordförande, kan pröva om en präst eller diakon brutit de avgivna vigningslöftena eller på annat sätt i avsevärd mån har skadat det anseende en präst eller diakon bör ha. Att bli anmäld till domkapitlet kan vara pressande, inte minst eftersom en utredning kan ta lång tid. Varje präst och diakon ska stå till förfogande och medverka i utredningen och processen i domkapitlet. Det är biskopens och domkapitlets ansvar att utredningen sker på ett rättssäkert sätt. I samband med tillsynsärenden behöver arbetsgivaren tillse att den diakon eller präst som är föremål för tillsynen får stöd via andra personer än dem som har tillsynsansvaret.

Även den diakon eller präst som inte innehar en anställning kan få stöd i samband med att den är föremål för ett tillsynsärende, exempelvis via sin kontraktsprost eller stiftets själavårdscentrum.

Tala och tiga

Offentlighet och transparens

Grundhållningen i Svenska kyrkans verksamhet är öppenhet. Offentlighetsprincipen ska alltid tillämpas, utom i de specifika fall då sekretess och tystnadsplikt råder. Det är viktigt att präster och diakoner inte missbrukar tystnadspliktens förtroende för att dölja sådant som de är skyldiga att redovisa öppet. Det vi gör ska tåla att granskas.

Präster och diakoner ska vara beredda att lämna ut handlingar av olika slag på begäran, och hålla sådan ordning att detta är möjligt att göra skyndsamt. De ska iaktta varsamhet vid hantering av personuppgifter och följa gällande föreskrifter för registrering och gallring av sådana uppgifter.

Mediakontakter

Präster och diakoner kommer i sin tjänst i kontakt med massmedia på olika sätt. I offentliga uttalanden ska präster och diakoner vara sakliga, ge relevant information, i förekommande fall kunna hänvisa vidare till rätt talesperson och eftersträva att bli rätt citerade. De bör också klargöra om de företräder sig själva, sin yrkeskår, sin församling eller sitt stift. De ska medverka i att underlätta massmediernas arbete och ta vara på de möjligheter massmedierna utgör, men inte söka publicitet för personlig räkning.

Meddelarfriheten är reglerad i svensk grundlag. Meddelarfriheten uttrycks även i Svenska kyrkans kollektivavtal och gör det möjligt för anställda i Svenska kyrkan att lämna ut uppgifter om till exempel oegentligheter till massmedia för offentliggörande, utan att dessa får röja vem som lämnat uppgifterna utan uppgiftslämnarens samtycke. Meddelarfriheten är en rättighet att hantera med ansvar och gäller enbart muntliga uppgifter. Den medför ingen rätt att överlämna sekretessbelagda handlingar. Meddelarfriheten

omfattar heller inte uppgifter som framkommit under bikt eller enskild själavård.

De som står i vigningstjänsten ska inte använda medierna, varken traditionella eller sociala medier, för att utkämpa personliga strider mot andra präster, diakoner, chefer, medarbetare eller förtroendevalda. Präster och diakoner har ansvar för att föra samtal i en ton som inger förtroende, också när det gäller svåra frågor.

Sociala medier

Kontakter via sociala medier och annan kommunikation via internet har blivit en del av vardagen. Sociala medier är en arena där präster och diakoner finns och agerar, både i tjänsten och som privatpersoner, och det som delas där når många människor. Detta är något positivt att ta vara på. Samtidigt är det en utmaning att reflektera över hur diakoner och präster som kyrkans företrädare uppfattas när det som sägs inte kan tolkas med hjälp av kroppsspråk, röst och socialt sammanhang.

Inte bara det vi skriver om ämnesmässigt, utan även hur vi bemöter varandra, är en del av vår teologi. Att bemöta alla med omtanke och respekt är grundläggande för en kristen, vilket bör komma till uttryck även i sociala medier. När vi inte har tillgång till tonfall och kroppsspråk blir det desto viktigare att bemöta varandra med ord som signalerar saklighet och respekt.

Kommunikationen på internet är både snabb och svåröverskådlig, vilket kräver eftertanke och gott omdöme. Det gäller att bevara andras förtroende, både för sig själv och för identiteten som präst eller diakon, vilket inte alltid är det samma som att få uppskattning. När diakoner och präster har möjlighet att finnas på internet i sin tjänstgöring ska det ske transparent och öppet, och de bör välja namn på konton som gör dem lätta att identifiera vid en sökning. De

inlägg som görs på exempelvis församlingens Facebooksida företräder självklart Svenska kyrkan, men den individ som gjort inlägget kan också behöva underteckna inlägget med "Maria, präst", "Jonas, diakon" eller "Kalle, församlingspedagog". Även på sina privata sidor på sociala medier behöver präster och diakoner vara medvetna om att de är företrädare för Svenska kyrkan och hantera det med omdöme. Helt privata kan präster och diakoner aldrig vara.

Utgångspunkten är därför att personer i vigningstjänsten inte använder anonymitet eller falsk identitet för att utföra handlingar eller uttrycka åsikter på internet och i sociala medier. Det som uttrycks i sociala medier ska kunna sägas precis på samma sätt offentligt och den som uttrycker något ska vara beredd att stå för det med eget namn, annars ska det inte sägas alls.

Det har blivit allt vanligare med hot, hat och förtal på internet. Detta kan drabba präster och diakoner som i tjänsten eller på fritiden deltar i samtal på nätet. Detta ska inte behöva tolereras. Det är arbetsgivarens ansvar att se till att det finns handlingsplaner för hur hot och hat hanteras, så att den som utsätts vet vart den kan vända sig. Även den som ser någon annan utsättas har en viktig roll, både när det gäller att ge stöd till den utsatta och att kunna anmäla hatiska inlägg och hot till sidans administratörer eller det företag som driver plattformen.

Att vara administratör för digitala kanaler och webbsidor eller moderator i grupper på sociala medier innebär ett ansvar för att hat, hot och olika former av kränkande språkbruk inte heller förekommer i andras inlägg i de egna kanalerna. Det bör tydligt framgå att kränkande kommentarer kommer att tas bort och vid behov polisanmälas.

Inom ramen för Jourhavande präst är anonymiteten ett skydd både för prästen och konfidenten. Det framgår av riktlinjerna för Jourhavande präst att man inte ska skriva

i sociala medier att man tjänstgör inom den jourverksamheten. För alla i vigningstjänsten är diskretion en självklarhet även när det handlar om uppgifter som inte går in under den formella tystnadsplikten. Detta gäller också för sociala medier.

Anmälningsskyldighet

I kyrkans verksamhet gäller anmälningsskyldighet vid misstanke om att barn under 18 år far illa, vilket regleras i kyrkoordningen. Den som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd är skyldig att genast anmäla detta till socialnämnden. Denna anmälningsskyldighet gäller för alla församlingens medarbetare, både ideella och anställda. Enda gången anmälningsskyldigheten inte gäller är när det rör sig om uppgifter som en präst har fått veta under bikt eller enskild själavård. För övriga uppgifter, som exempelvis framkommer i den församlingstvårdande verksamheten, gäller anmälningsskyldigheten även för prästen.

Själavård

Själavård förekommer i olika former, både inom ramen för den församlingstvårdande verksamheten och enskilt. Den enskilda själavården, som diakoner och präster utövar, behöver både vila i tilliten att Gud verkar och ha sin förankring i församlingen som en själavårdande gemenskap.

Vid alla former av själavård är det viktigt att den som söker stöd står i centrum och själv är delaktig i hur stödet utformas. Diakoner och präster ska iaktta den tystnadsplikt som gäller i den aktuella situationen och för respektive tjänst. Journal ska inte föras. Själavårdssamtalens innehåll får inte återges i förkunneelse, skrift eller i andra samtal. Diakoner och präster ska iaktta särskild varsamhet och respekt när det gäller själavårdande relationer till barn och unga.

Behoven av samtal av självvårdande karaktär på internet är stora, inte minst bland unga. Total avskildhet kan säkerhetsmässigt inte garanteras i e-post, chattar och sms, därför kan självvård i dessa former aldrig utgöra enskild självvård i teknisk eller formell mening. Datorer kan hackas och det är omöjligt för präster och diakoner att säkert veta vem som skriver i andra änden av en sms-konversation eller om personen i andra änden vill använda konversationen i skadligt syfte. E-post och sms är dessutom inkomna och därmed offentliga handlingar som kan begäras ut. Även om enskilda meddelanden eller uppgifter ibland kan beläggas med sekretess till skydd för den enskilde, gör det dessa kontaktvägar osäkra. De här begränsningarna bör präster och diakoner tydliggöra för den som söker kontakt via e-post, chatt och sms, och sträva efter att föra över samtalet till en form som gör det möjligt att se och höra varandra i realtid.

Den som vill vara anonym bör i stället hänvisas till Jourhavande präst, där både präst och konfident är anonyma. Självvårdande samtal äger rum i många olika miljöer. Prästen och diakonen är som själasörjare ansvarig för att skapa tydliga ramar och goda förutsättningar för förtroendefulla samtal. För att tystnadsplikten ska kunna iaktas och konfidentens integritet respekteras är det att föredra att enskilda samtal förläggs till rum där avskildheten kan upprätthållas utan att säkerheten för någon av parterna äventyras.

En självvårdsrelation kan skapa starka bindningar och beroende mellan själasörjare och konfident. Relationen är samtidigt asymmetrisk i fråga om makt och utlämnande av privata uppgifter. Prästen och diakonen ansvarar för gränssättningen i självvården och ska vara medveten om att han eller hon lätt kan få makt över den andra, och därför särskilt iaktta sin egen utövning av vinningstjänsten ur detta perspektiv. Detta förutsätter en förmåga skilja på å ena sidan sina egna behov och ställningstaganden och å andra sidan medmänniskors behov och kyrkans bekännelse. I tider av egen kris och

skörhet är risken för att själasörjaren överskrider gränserna större. Därför är det viktigt att präster och diakoner kontinuerligt får handledning och går i egen själavård.

Själavården ska kännetecknas av ett respektfullt förhållningssätt som garanterar att samtalssituationen inte utnyttjas av någondera parten för påverkan eller intimitet av otillbörlig karaktär. Särskilt grannlaga är själavårdande relationer till sörjande och konfirmander. Diakoner och präster ska inte inleda privata relationer av vänskaplig eller intim karaktär med någon som de har enskilda själavårdssamtal med. Från den tidpunkt då en själavårdande samtalsrelation är avslutad, behöver det gå en tid innan det är lämpligt att inleda en privat relation.

Säkerhet och respekt gäller åt båda hållen. Om prästen eller diakonen vid det enskilda själavårdssamtalet eller bikten utsätts för hot eller annat brott, upphör från den stunden prästens eller diakonens tystnadsplikt eftersom samtalet då ändrar karaktär. Samtalet handlar inte längre om konfidenten och är från den stunden inte längre att betrakta som enskild själavård eller bikt. Därför blir det också möjligt för prästen eller diakonen att anmäla händelsen till sin arbetsgivare, och vid behov till polisen, samt söka stöd.

Tystnadsplikt och sekretess

Tystnadsplikt och sekretess regleras både i kyrkoordningen och i Svenska kyrkans kollektivavtal.

Enligt kollektivavtalet har alla arbetstagare tystnadsplikt avseende personliga och känsliga uppgifter som erhållits i den församlingsvårdande och personalvårdande verksamheten, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att personen i fråga eller någon närstående lider men. Innan en sådan uppgift lämnas ut måste man alltså ta ställning till om utlämnandet objektivt sett kan skada någon. Bedömningen måste göras med god marginal, empati och inlevelse. Det

som en person uppfattar som trivialt kan uppfattas som mycket privat av en annan, även rent objektivt sett.

När präster och diakoner utövar enskild själavård ser reglerna gällande tystnadsplikt och sekretess annorlunda ut och regleras då i kyrkoordningen. Enskild själavård definieras som själavårdande samtal som sker i enskildhet, vid ett personligt möte mellan en präst eller en diakon och en konfident, där det som behandlas är personliga frågor som rör konfidentens liv och tro. Det kan också vara ett samtal mellan en präst eller en diakon och flera konfidenter som bearbetar ett för konfidenterna gemensamt problem. Även brevväxling mellan en präst eller en diakon och en konfident, gällande konfidentens liv och tro, är att betrakta som enskild själavård. Sådana handlingar undantas därför från krav på registrering och diarieföring av inkommen post.

I den enskilda själavården råder tystnadsplikt även om triviala och harmlösa uppgifter, som inte skulle skada konfidenten om de kom ut. Ingenting av det som sägs får yppas utanför det slutna rummet. Inte ens det faktum att enskild själavård har ägt rum ska yppas. Detta innebär att prästen och diakonen behöver iaktta försiktighet med hur bokningar sker och tillse att inte konfidentens namn står utskrivet i kalendrar och almanackor som kan vara tillgängliga för andra. Bokning bör därför ske direkt med prästen och diakonen eller digitalt utan att någon annan är inblandad.

För diakonen gäller vissa undantag från den kyrkoordningsreglerade tystnadsplikten vid enskild själavård. Tystnadsplikten hindrar inte att diakonen lämnar ut uppgifter som framkommit vid enskild själavård, om konfidenten själv medger att uppgifterna lämnas ut. Detta möjliggör för diakonen att vara konfidenten behjälplig vid kontakt med exempelvis sociala myndigheter, sjukvården och rättsväsendet. Detsamma gäller om diakonen åläggs att vittna under

ed samt om diakonen får reda på något som faller under uppgifts-, informations- eller anmälningsskyldighet enligt lag eller kyrkoordning. Diakonen har alltid anmälningsskyldighet vid misstanke om att barn under 18 år far illa. Anmälningsskyldigheten gäller även när uppgiften framkommit under enskild själavård.

För prästen finns inga undantag från den kyrkoordningsreglerade tystnadsplikten. Vid enskild själavård och bikt gäller således absolut tystnadsplikt, även när prästen får reda på sådant som i det allmänna församlingsarbetet skulle falla under anmälningsskyldigheten. Detta innebär att konfidenten inte kan lösa prästen från tystnadsplikten, att den gäller för all framtid, också efter konfidentens död, och att den gäller även om prästen lämnat vigningstjänsten. En präst får heller inte höras som vittne om något som prästen har erfårit under bikt eller enskild själavård. Detta är reglerat i lag (36 kap. 5 § rättegångsbalken).

Som nämnts ovan kan avskildhet inte garanteras vid själavård via e-post, chatt och sms. Själavård via dessa kanaler kan därför inte betraktas som enskild själavård, utan ligger under den kollektivavtalsreglerade tystnadsplikten som gäller vid församlingsvårdande verksamhet. Det kan vara möjligt att använda videosamtal för enskild själavård, under förutsättning att de tillgängliga säkerhetsinställningarna i de aktuella systemen används för att på bästa sätt skydda samtalet. Precis som i det fysiska rummet för själavård är det viktigt att både själavårdaren och konfidenten känner sig bekväma i den digitala samtalsmiljön och att de gemensamt sätter ord på vad just detta rum har för förutsättningar och begränsningar, så att samtalets karaktär blir tydligt definierat.

Handledning är en god resurs vid prästens och diakonens utveckling i sin yrkeskompetens. När det gäller uppgifter som framkommit vid enskild själavård kan både prästen och

diakonen bearbeta uppgifterna vid handledning, efter omsorgsfull avidentifiering av konfidenten liksom alla övriga omständigheter som skulle kunna riskera att röja konfidentens eller andra inblandades identiteter. Handledningen ska då fokusera på prästens eller diakonens egna reaktioner, inte på konfidenten. Gällande uppgifter som framkommit vid bikt kan prästen däremot inte få handledning, dessa uppgifter får aldrig yppas.

Det hör till prästens och diakonens ansvar att se till att tystnadsplikten inte missbrukas för att binda prästen eller diakonen till tystnad beträffande sådant som egentligen inte hör hemma i den enskilda själavården. Om prästen eller diakonen får kännedom om att ett grovt brott planeras kan i vissa situationer uppgiften lämnas ut till rättsvårdande myndigheter (så som polisen) utan att tystnadsplikten anses bruten, om detta kan göras anonymt, utan att röja var uppgifterna kommer ifrån och utan att röja konfidentens identitet, och leda till att brottet förhindras. Vid riktigt grova brott kan det till och med vara en skyldighet att anmäla ett förestående eller pågående brott, om det kan göras utan fara för en själv eller någon annan. I en sådan situation bryts diakonens tystnadsplikt även vid enskild själavård, men däremot inte prästens absoluta tystnadsplikt.

Vidareutbildning i psykoterapi är relativt vanligt bland präster och diakoner. För präster och diakoner som är verksamma som psykoterapeuter utanför kyrkans verksamhet eller i kyrkans familjerådgivning är det viktigt att det står klart för konfidenten i vilken roll de möter terapeuten och vilken typ av tystnadsplikt som gäller där, till skillnad från tystnadsplikten i den enskilda själavården. Sker sådan verksamhet som bisyssla vid sidan av kyrklig anställning bör prästen eller diakonen diskutera med sin kyrkoherde hur terapiverksamheten kan hållas tydligt åtskild från själavården. Terapisamtal med psykoterapeut som är präst eller diakon ska inte hållas i församlingens lokaler.

I församlingens tjänst

Dela församlingens liv och gemenskap

Enheten i Kristi kropp manifesteras främst i gemensam bön, gudstjänst och handling. Det är viktigt, både för församlingen och för det egna andliga livet, att präster och diakoner delar församlingsliv och deltar i gudstjänst – där de bor, där de har sin tjänst eller i annan församling – även när de inte själva tjänstgör.

Kyrkliga handlingar

I och med sin vigning blir prästen behörig att utföra kyrkliga handlingar. Eftersom Svenska kyrkans vigslar är juridiskt giltiga är vigseln inte bara en kyrklig angelägenhet, utan även statlig myndighetsutövning. Vigselrätten, som utfärdas av Kammarkollegiet, är personlig och knuten till att prästen viger enligt Svenska kyrkans ordning.

Vid ekumeniska vigslar, med medverkande från olika kristna samfund, är det viktigt att klargöra vem som är vigselför rättare och i vilket samfunds ordning vigseln sker. Svenska kyrkans vigselordning medger komplettering med till exempel böner från andra traditioner, men stommen måste följa kyrkohandboken. Vid slarv och missbruk kan Kammarkollegiet återkalla vigselrätten och domkapitlet utöva tillsyn.

Om en diakon eller präst medverkar vid en kyrklig handling i ett annat kristet samfund ska av kyrkomötet ingångna ekumeniska överenskommelser följas, om sådana finns. Diakon eller präst kan också medverka med enstaka moment i en kyrklig handling enligt en kristen kyrkas ordning med vilken ingen ekumenisk överenskommelse finns. Det är då viktigt att det för alla närvarande är tydligt vilken kyrkas ordning den kyrkliga handlingen följer. Samråd bör ske med kyrkoherde, kontraktsprost eller biskop.

Diakon och präst får inte leda borgerliga förrättningar som namngivning, vigsel och begravning. Det är i undantagsfall möjligt att medverka i en borgerlig förrättning med enstaka moment, men det måste vara tydligt för de församlade att prästen eller diakonen varken leder förrättningen eller står för alla delar i ceremonin. På samma villkor är det möjligt att medverka i en annan religions ceremoni, till exempel i familjer där parterna tillhör olika samfund. Sådan medverkan bör föregås av samtal med kyrkoherde, kontraktsprost eller biskop.

Svenska kyrkan viger samkönade par. Varje församling är skyldig att erbjuda vigsel för sina medlemmar, inklusive de samkönade paren, och det är kyrkoherdens uppgift att säkerställa att detta sker på ett inkluderande och respektfullt sätt. Det finns ingen skyldighet för den enskilda prästen att viga, men varje präst och diakon ska, oavsett sin egen uppfattning i frågan, bemöta samkönade par med respekt och värme och underlätta för dem att få del av kyrkliga handlingar och välkomnas i församlingens gemenskap. Efter beslut i kyrkomötet (2005) är det uteslutet att fördöma den som är homosexuell eller att skuldbelägga den homosexuella orienteringen. Kyrkan ska aktivt motverka diskriminering av personer på grund av sexuell orientering.

Uppdrag i annan församling

Då präst kallas att leda gudstjänst eller utföra kyrklig handling i annan församling än den egna, ska prästen ta kontakt med den aktuella församlingens kyrkoherde. Vid utformningen av sådana gudstjänster är det lämpligt att efterhöra och följa lokal praxis och lokala pastoraler. Vad gäller ekonomisk ersättning för kyrkliga handlingar, se nedan under avsnittet om ekonomiska frågor. Grundregeln är att en präst inte får ta emot ersättning för kyrkliga handlingar från enskilda utan enbart från församlingar.

Medarbetarskap, kollegialitet och ledarskap

Prästen och diakonen ska medverka till ett gott samarbete i församlingen. De ska arbeta för mångas delaktighet i det gemensamma uppdraget samt respektera andras kompetens och given ansvarsfördelning. Som medarbetare i kyrkan ska vi stödja och hjälpa varandra och undvika nedsättande uttalanden. Vi ska i alla våra relationer sträva efter att följa Luthers förklaring till det åttonde budet: ”Vi skall tänka och tala väl om varandra och tyda allt till det bästa.”

Den som har en ledande befattning har ett särskilt ansvar för ett respektfullt bemötande och allas delaktighet. Ledarskap utövas inte bara i relation till anställda. Diakoner och präster ska uppmuntra, bekräfta och utrusta varje döpt att se sin kallelse till medarbetarskap och ansvar i församling och kyrka.

Gemenskapen och samarbetet i en församling kan sättas på prov. Det krävs klarsynthet och mod för att se och ta itu med det som kan bli eller redan är ett problem. Om något uppfattas vara fel ska det, om möjligt, först tas upp med den som det berör, därefter föras vidare till närmaste chef och kyrkoherde samt, om frågan kräver det, även till kontraktsprost, biskop och/eller domkapitel.

Här krävs omdöme och ibland även civilkurage. Såväl överseendekulturer som härskartekniker måste motverkas. Var och en har ett personligt ansvar att säga ifrån och följa upp när en medarbetare eller församlingsbo exempelvis utsätts för eller utsätter andra för trakasserier eller kränkande behandling. I Luleå stift finns två särskilt utsedda kontaktpersoner att ta kontakt med i situationer som handlar om sexuella övergrepp eller andra gränsöverskridande beteenden.

Om motsättningar hotar eller har blivit en realitet ska diakoner och präster vara öppna för och villiga till samtal och förlikning. Uppdraget som diakon och präst står alltid i enhetens och gemenskapens tjänst. Omsorgen om varandra är

central. I denna omsorg ingår också att sätta en gräns när samtal och förlikning överhuvudtaget inte är möjliga.

Vi behöver vara medvetna om de svårigheter som kan uppstå med gränssättning dels när det gäller nära vänskapsrelationer mellan medarbetare, dels när en person i vigningstjänsten lever tillsammans med en annan medarbetare eller förtroendevald. Detta är särskilt viktigt när det gäller en kyrkoherde eller någon annan i arbetsledande ställning. Sådana vänner och par bör vinnlägga sig om ett professionellt förhållningssätt, särskilt i fråga om delande av information och beslutsfattande.

Om en person i vigningstjänsten inleder en kärleksrelation med en medarbetare eller förtroendevald kan det få konsekvenser för församlingen. Detta måste tas på allvar och hanteras på ett klokt sätt i samråd med chef, kyrkoherde, kontraktsprost eller biskop.

Förtroendevalda

Diakoner och präster ska också vårda sina relationer till förtroendevalda i kyrkoråd, församlingsråd, kyrkofullmäktige och andra organ. Prästen är en andlig ledare i församlingen. Det gäller också i relation till de förtroendevalda. Ömsesidig respekt för och kunskap om varandras roller och uppdrag är en nödvändig förutsättning för god samverkan i församlingens tjänst.

Barn och unga

Präster och diakoner har en viktig uppgift i relation till barn och unga, både i och utanför församlingens arbete. De behöver vinnlägga sig om att vara goda förebilder och skapa förtroende för sig själva som personer och för den kyrka de företräder. De behöver lyssna till barns och ungas erfarenheter och synpunkter och ta deras andliga behov på allvar.

Det är särskilt viktigt i relation till barn och unga, att prästen

och diakonen inte missbrukar sitt förtroende utan sätter tydliga gränser när det gäller intimitet och privata relationer. Sexuella handlingar får inte förekomma, oavsett om den unga personen uppnått laglig ålder eller ej. Det är heller inte lämpligt med fysisk närhet och intimiserande kommunikation av ett slag som kan missuppfattas eller upplevas som påträngande. Det är prästens och diakonens ansvar att gränsdragningarna är tydliga och oantastliga.

I stiftets gemenskap

Biskop och kyrkoherde

Stiftets biskop har uppgiften att utöva tillsyn över stiftet, men också att vara stiftets ledare och en "herde för Guds hjord". Av hävd talar man också om biskopens uppgift att vara prästers och diakoners herde och själasörjare, deras "pastor pastorum". Det är viktigt att se att detta uppdrag behöver utövas på olika sätt beroende på vilken del i biskopens uppdrag som kommer i förgrunden.

Biskopen har, tillsammans med stiftsstyrelsen och domkapitlet, ansvar för främjande och tillsyn över församlingslivet samt över hur diakoner och präster utövar sina uppdrag och följer avgivna vigningslöften. Biskopen behöver i sin tjänsteutövning kunna agera utifrån sin samlade kunskap om förhållandena i stiftet. Samtal med biskopen faller därför endast i undantagsfall under tystnadsplikten och diakoner och präster måste vara medvetna om att sådant som framförs vid samtal med biskopen kan behöva sättas in i ett större sammanhang än det rent privata.

Biskopens grundhållning är dock att det alltid är möjligt att föra förtroendefulla samtal och välkomnar präster och diakoner att ta kontakt när de vill och behöver det. Ett självavårdande förhållningssätt innebär att biskopen aldrig i onödan för vidare uppgifter av personlig karaktär.

Kyrkoherdar, församlingsherdar och motsvarande har en liknande dubbelroll som präst och arbetsledare. En präst eller diakon ska inte ha enskild självavård med någon som den också har arbetsrättsligt ansvar för. Vissa frågor av personlig karaktär kan dock påverka arbetet. Det är därför viktigt att den som är anställd på ett förtroendefullt sätt kan dela sådana uppgifter med sin chef. Mottagna förtroenden av detta slag ställer höga krav på varsamhet och pastoralt omdöme.

Diakoner och präster måste alltid ha möjlighet att med förtroende vända sig till sin kyrkoherde, sin kontraktsprost och sin biskop. Ingen medarbetare ska på grund av ovanstående avstå från personliga samtal. Det är dock viktigt att båda parterna är införstådda med de begränsningar och möjligheter som gäller för dessa samtal samt att samtalets karaktär och ramar vid varje tillfälle klargörs.

Kontraktsprosten

Kontraktsprosten ska, på biskopens uppdrag, biträda biskopen med ledning och tillsyn av stiftets församlingar, vara visitator, kalla diakoner och präster till konvent och andra överläggningar samt föra regelbundna samtal med kyrkoherdar och ibland även med enskilda medarbetare. Prosten har vidare ansvar för att det teologiska samtalet hålls levande i kontraktet och för viss fortbildning. Även om kontraktsprosten i sitt uppdrag som kontraktsprost inte står i någon arbetsrättslig relation till präster och diakoner i kontraktet, ingår det i prostens uppdrag att ha omsorg om dem och bistå med råd och uppmuntran.

Konvent och möten

Diakoner och präster ska delta i diakon- och prästmöten, kontraktskonvent och andra samlingar som biskop och kontraktsprost kallar till. De som står i kyrkans vigningstjänst har ett särskilt ansvar för att bygga upp och stärka gemenskapen i församlingar, kontrakt och stift. Den kollegiala omsorgen inbegriper också emeriti och kollegor utan anställning i Svenska kyrkan, och kan visas exempelvis genom inbjudan till träffar i kontrakt och stift.

Icke församlingsanställd

En diakon eller präst som inte har anställning i en församling bör hålla kontakt med kyrkoherden i den församling där diakonen eller prästen bor, för att tydliggöra relationen

och komma överens om hur uppdraget som diakon eller präst kan utövas i den aktuella situationen. Ansvaret för detta är ömsesidigt.

Vikten av att hålla kontakt lokalt för att tydliggöra relation och uppdrag gäller även emeriti, oavsett om de är anställda i församling eller ej.

Att söka och lämna en tjänst

När präster och diakoner söker ny tjänst får de inte försöka påverka beslut genom otillbörlig kontakt med beslutsfattare eller uttala sig nedsättande om andra sökande. På samma sätt ska de, när de medverkar i en rekrytering, bemöta samtliga sökande med respekt och inte uttala sig om de sökande inför utomstående.

Den som ska lämna en tjänst bör i processen att rekrytera en efterträdare inte delta i själva urvalet, även om det är rimligt att lämna upplysningar om tjänsten som kan vara till hjälp för de sökande. Den som har eller ska lämna en tjänst ska vidare se till att de egna kontakterna med församlingsbor inte komplicerar för efterträdaren.

När en präst eller diakon väljer att lämna vigningstjänsten eller övergå till annat trossamfund är det ett personligt beslut som samtidigt påverkar församlingen och människor runtomkring. Då något av detta övervägs ska den enskilda diakonen eller prästen tidigt i processen kontakta stiftets biskop för samtal. På samma sätt behöver en person som är vigd för ett annat trossamfund ta kontakt med sin kyrkoledning inför en konversion till Svenska kyrkan, särskilt om avsikten är att bli präst eller diakon inom Svenska kyrkan.

Ekumeniska och interreligiösa relationer

Präster och diakoner ska sträva efter goda och förtroendefulla relationer till företrädare för andra kristna samfund. Ekumeniskt arbete är en central del av vigningstjänstens

uppdrag. Tron på Jesus Kristus som frälsare förenar och vi har mycket att lära av andra kristna samfund. Alla döpta är syskon i Kristus med en gemensam kallelse till tjänst i världen.

Också i relation till andra religiösa traditioner gäller det att bygga förtroendefulla relationer. Utgångspunkten är att alla människor är skapade till Guds avbild och att vi kan lära i mötet med den som tror på annat sätt än vi. Att stå stadigt i den kristna tron ger goda förutsättningar för att bli respekterad som samtalspartner och för att själv kunna vara öppen för den andre.

För en kristen församling är det möjligt och berikande att arbeta tillsammans med alla människor av god vilja, inklusive dem som hör till andra religiösa traditioner, för ett gott samhälle och i tjänst för människor som lever i utsatthet. Detta gemensamma arbete ska ske med respekt för varandras identitet och utan att förneka skillnader i tro och andra uppfattningar.

Arbetsliv och privatliv

Diakoner och präster behöver vårda sina privata relationer till partner, barn, familj och vänner. Det finns en risk att uppgiften som diakon, präst eller biskop tar så mycket tid i anspråk och ger så stor personlig bekräftelse att de privata relationerna försummas. Denna risk bör tas på allvar. Diakoner och präster har ansvar inte bara i relation till sin tjänst, utan också i andra relationer.

Nödvändig tid för vila och återhämtning är inte bara lagstadgat. Uppmaningen att hålla vilodagen helig är ett bud från Gud. Med det i åtanke bör präst och diakon regelbundet ta sig tid för rekreation och återhämtning. Detta är inte enbart ett individuellt ansvar. Också från församling och stift bör stöd ges, att hitta sätt att ha kraft till tjänsten under ett helt yrkesliv.

Arbete och fritid

En diakon är alltid diakon och en präst är alltid präst. De är förebilder för andra och företrädare för den kyrka de tjänar. Om de har olika förhållningssätt och etiska principer i tjänsten och i det privata livet kan förtroendet för kyrkan skadas.

Diakoner och präster är inte alltid i tjänst, men de behöver vara beredda att kunna fullgöra det som människor med rätta kan förvänta sig av dem när så är nödvändigt. Exempel på sådana situationer kan vara att utanför ordinarie schemaläggning bistå vid akuta skeenden som dop och sjukkommunion när döden är nära förestående, vid olyckshändelser samt med att underrätta anhöriga vid dödsfall.

En god balans mellan arbete och fritid kan vara svår att upprätthålla. Därför behöver diakoner och präster hålla ordning på sina arbetstider och skapa strukturer som gör

det möjligt att koppla av när de är lediga. Det är ett delat ansvar mellan den enskilde och arbetsledaren, att se till att arbetsbördan blir realistisk i förhållande till arbetstiden och att ledigheter och semestrar inte äts upp av uppgifter som inte hunnits med. I detta delade ansvar ligger även att hitta rimliga och tydliga sätt att hantera telefon, e-post och motsvarande kanaler vid kortare och längre ledigheter. Församlingsbor och andra måste kunna få tag på en präst eller diakon, men varje präst och diakon ska inte behöva vara tillgänglig hela tiden. Ibland krävs samverkan med närliggande församlingar för att detta ska vara möjligt. Det som behöver säkerställas är att den som söker kontakt snabbt ska få ett svar eller någon annan återkoppling.

Att vårda sig själv

Till yrkesskicklighet och yrkesetik hör att eftersträva en god självkänedom och en pågående reflektion över sitt uppdrag. Som vigda ska präster och diakoner öka sin kompetens. Genom fortbildning, litteraturstudier, erfarenhetsutbyte, handledning, egen själavård och att följa aktuell debatt i kyrka och samhälle kan tron fördjupas, självkän domen öka och kompetensen och skickligheten utvecklas. De som är vigda till tjänst ska förvalta de nådegåvor de fått.

Att vårda sig själv är en förutsättning för att kunna möta andras behov. En diakon eller präst som börjar få problem med missbruk av något slag, psykisk ohälsa eller andra problem, ska omgående söka adekvat hjälp. Präster och diakoner kan drabbas av samma svårigheter och kriser som alla andra. Som kollegor behöver vi uppmuntra och stödja varandra i att söka denna hjälp. Arbetsgivaren är skyldig att ge arbetstagaren möjlighet att söka professionell hjälp redan vid lindrigt missbruk av alkohol, droger, sex- och/eller spelberoende.

Bön, själavård och gudstjänstliv

Ett eget böne- och gudstjänstliv är en förutsättning för personlig och andlig mognad. Att fira gudstjänst, även då man inte är i tjänst, är en självklar del av att vara vigd. Eftersom prästen och diakonen använder sig själv som ett arbetsredskap är andlig vägledning och egen själavård viktiga inslag i diakonens och prästens liv. Det är en god och beprövad praxis att diakoner, präster och andra medarbetare söker sin egen själavård utanför den egna församlingen.

Ekonomiska frågor

Präster och diakoner får aldrig ta emot pengar, gåvor, testamenten eller andra gentjänster för sin yrkesutövning. Gåvor som mottas till verksamhet inom eller utom församlingen ska skyndsamt sändas till det angivna ändamålet mot kvitto. Gåvor, församlingsmedel och egna tillgångar ska hållas strikt åtskilda. Diakonen och prästen äger inte sitt ämbe och vigningstjänsten får aldrig uppfattas ”vara till salu”. Blommor och enklare tecken på uppskattning kan dock tas emot. Här är Skatteverkets regler ett gott riktmärke.

Ersättningar och bisysslor

Präst eller diakon som på sin fritid utför konsultuppdrag, föreläsningar eller annat som berättigar till ersättning, ska anmäla bisysslan och lämna information om verksamhetens omfattning och art till kyrkoherde eller närmaste chef, och i mer omfattande fall även till sin biskop. Om arbetsgivaren begär det ska diakonen eller prästen lämna ytterligare uppgifter, som arbetsgivaren anser sig behöva för en bedömning av bisysslan. Arbetsgivaren godkänner bisysslan under förutsättning att den inte inverkar hindrande på arbetsuppgifterna eller konkurrerar med arbetsgivarens verksamhet. Utan ett sådant godkännande kan prästen eller diakonen inte fortsätta med bisysslan. Det är viktigt att en bisysslas karaktär inte står i strid med vad som förväntas av en präst eller diakon i Svenska kyrkan, även om den utförs på fritiden.

En diakon som i sitt arbete ger stöd och råd i ekonomiska frågor eller delar ut medel ur fonder eller motsvarande, kan inte samtidigt åta sig uppdraget att vara god man i kommunen. Det är viktigt att skilja mellan själavård, ekonomisk rådgivning och beslut om ekonomiskt stöd, så att de personer som söker stöd behandlas lika och inga misstankar om jäv uppstår.

Ersättning för kyrkliga handlingar

En präst får inte ta emot arvode eller ekonomisk ersättning från någon annan än en församling i Svenska kyrkan, för utförande av en kyrklig handling. Detta gäller även reseersättning. Om en präst genomför en kyrklig handling i en församling där prästen inte är anställd finns tre alternativ. Prästen kan, efter godkännande från sin arbetsgivare, genomföra den kyrkliga handlingen inom ramen för sin ordinarie tjänst. Alternativt kan prästen förordnas av den församling i vilken den kyrkliga handlingen äger rum och få arvode därifrån. I dessa fall kan den församling som betalar ut lön respektive arvode få ersättning via clearingsystemet från medlemmens hemförsamling. Eller så genomför prästen den kyrkliga handlingen som ett privat åtagande utan ersättning. I samtliga fall gäller att prästen i förväg ska ta kontakt med kyrkoherden i den församling där den kyrkliga handlingen ska äga rum. Det finns ingen skyldighet att förordna präster från andra församlingar, men tillämpningen av regelverket bör vara generös av pastorala skäl.

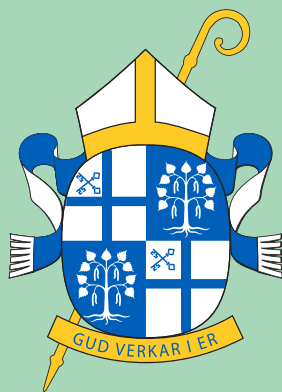
Avslutning

Det är en förmån och en glädje att få stå i kyrkans vignings-tjänst. Ibland kan det också kännas tungt. Många av oss kommer under vår tjänstgöringstid hamna i situationer där vi väljer fel och gör människor illa. När det händer bör vi försöka rätta till det som blivit fel och göra vad vi kan för att relationer som skadats ska återupprättas igen.

Jag vill här, i slutet av vår *Codex ethicus*, påminna om det som sägs i vigningen direkt efter löftena: ”Jag, NN, vill med Guds hjälp och i förtröstan på Guds nåd leva enligt dessa löften.”. Med Guds hjälp, det är förutsättningen för att vi ska våga säga ja till vigningslöftena och det ansvar de innebär. I förtröstan på Guds nåd, det är insikten om att ingen av oss klarar att i varje situation leva precis så som vi skulle vilja, men att Guds nåd ger oss möjligheten att ställa till rätta och börja på nytt när vi misslyckats.

Jag ber för er alla och vill avsluta med orden från vigningsordningen: ”Må Gud, som har börjat ett gott verk i er, fullfölja det, så att hans goda vilja sker. I Faderns och Sonens och den heliga Andens namn.”.

Åsa Nyström
biskop

Svenska
kyrkan

Luleå
stift